

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

НАРОДОЗНАВЧИ ЗОШИТИ

THE ETHNOLOGY NOTEBOOKS

двомісячник. 2006. зошит 5-6 (71-72). вересень-грудень.

Головний редактор
Степан Павлюк
Editor-in-Chief —
Stepan Pavluk

Редакційна колегія:

Олег Боднар,
Ганна Врочинська,
Михайло Глушко,
Олег Гринів,
Софія Грица,
Раїса Захарчук-Чугай,
Тетяна Кара-Васильєва,
Роман Кирчів,
Степан Макарчук,
Людмила Міляєва,
Микола Мушинка,
Володимир Овсійчук,
Василь Сокіл,
Людмила Соколюк,
Мирослав Сополіга,
Михайло Станкевич,
Галина Стельмахук,
Ярослав Тарас,
Михайло Тиводар,
Наталія Черниш,
Роман Чмелик,
Наталія Шумада

Відповідальний секретар —
Роман Яців

Експедиції

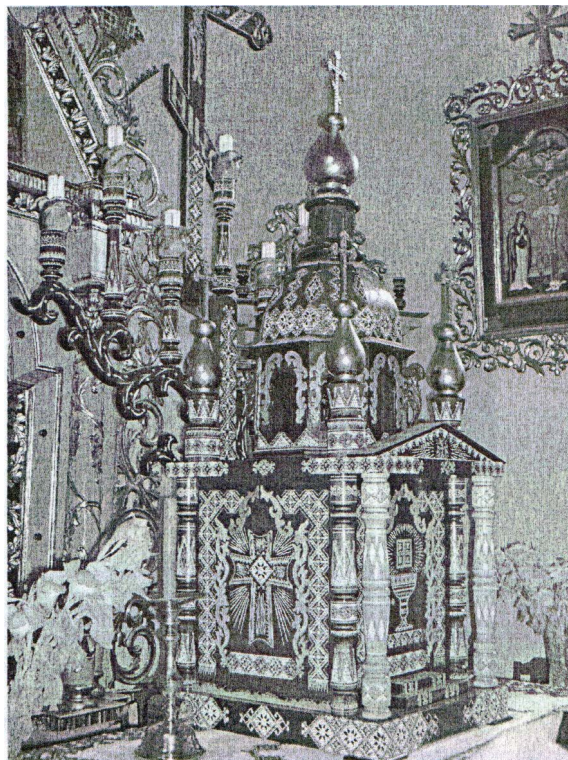

Олег БОЛЮК

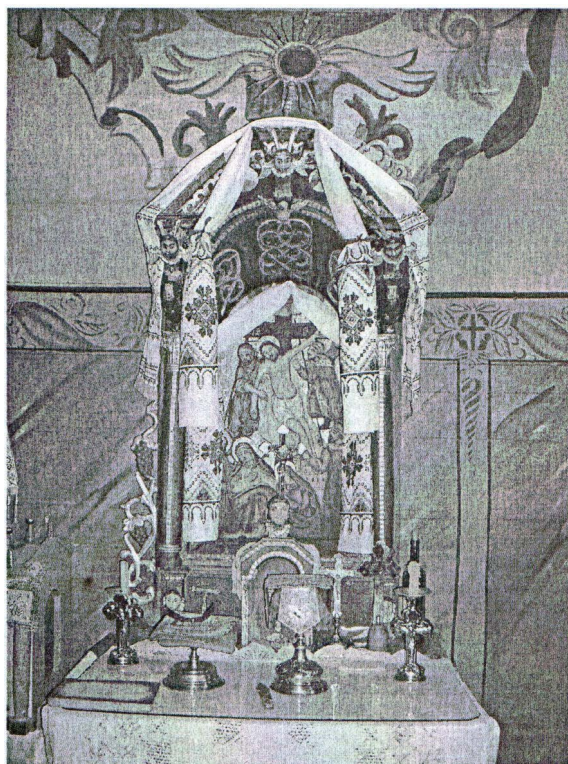
ЗА НАРОДНО-МИСТЕЦЬКИМИ
РЕСУРСАМИ

Oleh BOLUK. According to Resources of Folk Art.

У цьогорічній комплексній мистецтвознавчій експедиції відділу народного мистецтва, що відбулась з 25 серпня по 7 вересня, науковці досліджували сакральне та народне мистецтво населених пунктів південно-західної частини Львівської обл., а саме Самбірського та Старосамбірського р-нів. Як і в попередній експедиції 2005 р., що проводилась у частині Старосамбірського, Турківському р-нів Львівської обл. й Великоберезнянському та Перечинському р-нах Закарпатської обл., дослідники фіксували твори мистецтва поселень близьких до сучасного українсько-польського пограниччя. Виконання такого завдання є одним з етапів науково-дослідної роботи відділу за темою “Парадигми універсального й унікального в традиційному мистецтві українців: порівняльний аспект”. За короткий експедиційний термін науковцями Інституту народознавства вдалось виявити цінні твори народного й сакрального мистецтва регіону, над якими вже у польових умовах, окрім фотографування, зарисовок й обмірів, проводились художній аналіз і типологічне порівняння. Активно також велось інтерв'ювання зі старожилами сіл, які охоче у своїх розповідях допомогли науковцям уточнити ті чи інші припущення щодо предмету їх зацікавлень. Інколи мешканці сіл інформували про окремі історичні факти, побут й дозвілля місцевості, що є цінним для істориків, етнографів, фольклористів. Кожен член експедиційного колективу звертав увагу не лише на ті види українського мистецтва, які досліджує у своїй науковій діяльності, зокрема малювання на склі, гравюру, богослужбові друковані видання (Шпак О.Д.), священницьке облачення та сакральну тканину (Олійник О.В.),

Кивот церкви Собору Пресвятої Богородиці, 1773 р. с. Бусовисько Старосамбірського р-ну Львівської обл. 1970-80-ті рр. Робота професійного майстра. Фото О.Болюка.

Проскомидийник з іконою “Зняття з хреста”. Серед. XVIII ст. (?). Горішня церква Різдва Івана Хрестителя (Різдва Богородиці), 1906-07 рр. с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл. Фото О.Болюка.

Учасники експедиції.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці 1730 р. с. Топільниця Горішня Старосамбірського р-ну Львівської обл.
Фото О.Болюка.

Церква Архангела Михаїла 1798 р. (чи 1790 р. -?) с. Соснівка (колишня Нанчілка Мала) Старосамбірського р-ну Львівської обл. Фото О.Болюка.

Церква Собору Пресвятої Богородиці, 1773 р. с. Бусовиська Старосамбірського р-ну Львівської обл. Фото О.Болюка.

прикраси з бісеру; одяг, оздоблений бісером (Федорчук О.С.), плетіння та в'язання (Козакевич О.Р.), — архітектуру та облаштування храму (керівник експедиції Болюк О.М.), а й не полишав поза полем зору предмети вивчення інших колег відділу, наприклад, фіксувалась інформація про обрядовий хліб, народну іграшку, кераміку, скульптуру, художній метал, ткацтво тощо.

Ікона "Страшний Суд", XVII ст. (?). Церква св. Миколая Чудотворця, 1907 р. с. Велика Лінина Старосамбірського р-ну Львівської обл. Фото О.Болюка.

Високої результативності під час збору польового матеріалу впродовж двох тижнів (опрацьовано твори сакрального мистецтва у 34 храмах, опитано понад 40 респондентів), досягнуто значною мірою завдяки розумінню місцевим населенням, церковною та державною владою необхідності й важливості виконуваної науковцями роботи. Траплялись і курйози, зокрема парох сіл Мігове та Велике, ніяк не аргументуючи свої дії й незважаючи на усю наявну і необхідну експедиційну документацію, категорично відмовився відчиняти храм, який належить до УПЦ. Окрім того під час експедиції зафіксовано приклади нищення місцевими громадами пам'яток сакрального мистецтва,

які у свій час належали до іншої конфесії, чи невідповідного зберігання їх на горищах храмів та у дзвіницях; невдалого проведення перебудови або ремонту будівель, особливо у випадках покриття дерев'яних церков сучасними будівельними матеріалами — пластиком, металом, що спотворили первісний художній задум народних майстрів й дисонують із навколишнім середовищем. Такі факти вказують на неналежну поінформованість не лише громади, а й священника про необхідність збереження творів сакрального мистецтва, що уможливило б краще популяризувати унікальність та багатогранність вітчизняної духовної і матеріальної культури. Очевидно, слабким тут є контроль відповідних державних служб, які не забороняють такий вид "оновлення" святинь.

Хата поч. XX ст. с. Тур'є Старосамбірського р-ну Львівської обл. Фото О.Болюка.

Науковці також ознайомились із давніми предметами побуту с. Старява Старосамбірського р-ну, зібраними учнями для місцевого шкільного краєзнавчого музею, а в останній день експедиції відвідали експозиції та виставки Музею "Бойківщина" у Самборі. Як вдячність за гостинність мешканців цього мальовничого краю, а що важливіше — з метою популяризації українського мистецтва було подаровано для бібліотек навчальних та культурно-просвітницьких закладів опубліковані наукові доробки працівників Інституту народознавства НАН України. Зібраний й опрацьований матеріал експедиції увійде в індивідуальні та колективні монографічні дослідження.

Статті

Наталія Сивачук	Українські народні ігри історичної Уманщини: сюжет, контекст, метафора	с. 530
Марина Набок	Національна природа епічно-героїчного типу героя українських народних дум	с. 542
Юрій Боберський	Назви Велесової книги і карпатське називництво	с. 548
Тетяна Шемберко	Структурно-семантичний аналіз весняного фольклору (на матеріалах Радеківського р-ну Львівської обл. та Горохівського р-ну Волинської обл.)	с. 552
Віктор Мандзяк	Свята як механізм етнокультурної адаптації українців Молдови (на прикладі мешканців м. Бельці)	с. 560
Ігор Паньків	Матеріальна культура вірменського населення на Покутті в другій пол. XIX – 30-их рр. XX ст.	с. 568
Ольга Процька	Лемківські пісні як талановитий прояв художнього обдарування народу	с. 574
Василь Сокіл	Західне Опілля в історичних переказах	с. 583
Ганна Сокіл	Опілля у дослідженнях галицьких фольклористів кін. XIX – поч. XX ст.	с. 587
Галина Коваль	Колядки та щедрівки з Опілля	с. 592
Ірина Кметь	З етнології “Народної Біблії” (роздуми над книгою)	с. 596
Ірина Колодюк	Найстрашніші хвороби в уявленнях поліщуків: народні назви, способи та методи їхнього лікування, вірування та перекази про них (за експедиційними матеріалами)	с. 602
Наталія Данилиха	Радянська політика соціальної інтеграції українських переселенців із Польщі в суспільстві УРСР у кін. 40-их – поч. 50-их рр. XX ст.	с. 608
Неоніла Головецька	Український політичний анекдот періоду Другої світової війни та поч. 50-их рр. XX ст.	с. 618
Ольга Харчишин	Традиційні звичаї та міські розваги українців Львова у XX ст.	с. 624
Оксана Чікало	Специфіка відображення опришківської героїки у піснях-хроніках історичної тематики	с. 637
Михайло Кріль	Хомут: технологія виготовлення	с. 644
Олена Серебрякова	Ритуальне використання воску в дівочих матримоніальних ворожіннях: українські звичаї та їхні європейські паралелі	с. 651
Мирослава Жишків	Характеристика виконавського рівня співаків-солістів театру товариства “Руська Бесіда” (на підставі архівних матеріалів)	с. 657
Віталій Кушнір	Українське музейництво Галичини і Придніпрянська Україна (кін. XIX – поч. XX ст.)	с. 663
Емілія Сидор	Художньо-стилістичні особливості металопластики в архітектурі Львова поч. XX ст.	с. 673
Ольга Мер’є	Застосування художнього металу в архітектурі дерев’яних сакральних об’єктів латинського обряду Галичини кін. XVII – I пол. XX ст.	с. 683
Ігор Сьомочкін	Скульптурні пам’ятники польським повстанцям на тлі монументальної пластики Львова наприкінці XIX – поч. XX ст.	с. 690
Богдан Мисюга	Ідейно-змістові та формальні особливості краєвиду в малярстві Галичини першої третини XX ст.	с. 696
Анна Банцекова	Декілька зауважень до проблеми стилю творчості Яна Генрика Розена	с. 710
Людмила Андрушко	Священний символізм рушникового полотна	с. 718

Ювілеї

Степан Павлюк	Погляд І.Франка на тогочасні теоретичні підходи і методику польових етнографічних досліджень	с. 726
Галина Коваль	Іван Франко – дослідник зимової обрядової поезії	с. 728

Ганна Сокіл	Теоретичні студії Івана Франка в контексті української фольклористики кін. ХІХ – поч. ХХ ст.	с. 732
Наталія Сокіл	Географічні назви села Тухлі (за повістю Івана Франка “Захар Беркут”)	с. 737
Василь Сокіл	“І знов я бачу тя, село моє родинне” або кілька слів про фольклорні зібрання І.Франка з рідних місць	с. 742
Галина Савка	“Лис Микита” І.Франка мовою українських графіків	с. 746
Ірина Горбань	Видатний славіст сучасності (до 80-річчя від дня народження професора Н.Шумади)	с. 754
Публікації		
Роман Яців	“Блакить і жовть” Олекси Грищенка	с. 760
Олекса Грищенко	Україна моїх блакитних днів (фрагменти)	с. 763
Олександра Дідула	Цінна пам’ятка хорватського народознавства	с. 775
Катіца Бенц-Бошкович	Традиційні елементи матеріальної культури Хорватського Загор’я	с. 776
Лариса Купчинська	Концепція художнього оформлення українських дитячих періодичних видань західних земель України другої пол. ХІХ ст.	с. 782
Валерія Цубенко	Похоронні та поминальні обряди населення Києво-Подільського військового поселення кавалерії	с. 790
Експедиції		
Олег Болюк	За народно-мистецькими ресурсами	с. 793
Рецензії		
Михайло Глушко	Унікальне видання	с. 797
Нові видання		
Уляна МОВНА	Китова С. Полотняний літопис України: Семантика орнаменту українського рушника.– Черкаси: Брама, 2003.– 224 с., іл.	с. 781
Р.Я.	Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові: Випуск 3 / Редколегія: Р.Гром’як, І.Денисюк, М.Ільницький та ін.; Відповід. за вип. П.Зозуляк.– Львів: Каменярь, 2003.– 364 с., 20 арк., іл.	с. 759

1 сторінка обкладинки: Покутська народна сім’я. Село Пробашина Городенківського повіту, тепер Івано-Франківської обл.

4 сторінка обкладинки: Цвинтарна каплиця. Село Олобок, тепер Республіка Польща; Покутська родина. Село Саджавка Коломийського повіту, тепер Івано-Франківська обл.; Весільна група. Містечко Жаб’є, 1924; Газдиня зі села Вільшаниця Товмацького повіту, тепер Івано-Франківська обл.; Рибальські сіті на Поліссі. Світлини зі збірки бібліотеки ІН НАН України.

Народознавчі Зошити
Двомісячник Інституту народознавства Національної Академії Наук України
Виходить з січня 1995 року у м. Львові. Реєстраційний № 232 Серія ЛВ ISSN 1028-5091
Підписано до друку 12.03.2006 р.
Формат 60х84/8. Друк офс. Папір офс.
Умовн.-др. арк. 35,34.
Фіз. друк. арк. 38. Наклад 500 прим. Зам. №
Віддруковано з діапозитивів

Адреса редакції: 79000 м. Львів-центр, проспект Свободи, 15. Інститут народознавства НАНУ

Головний редактор — Степан Павлюк
Редакційна колегія: Олег Боднар, Ганна Врочинська, Михайло Глушко, Олег Гринів, Софія Грица, Раїса Захарчук-Чугай, Роман Кирчів, Степан Макачук, Олекса Мишанич, Людмила Міляєва, Микола Мушинка, Володимир Овсійчук, Роман Сілецький, Мирослав Сополіга, Михайло Станкевич, Ярослав Тарас, Михайло Тиводар, Наталія Черниш, Роман Чмелик, Наталія Шумада
Відповідальний секретар – Роман Яців
Макетування на комп’ютерному обладнанні Інституту народознавства НАН України
Комп’ютерний набір – Галина Серебрякова, Юзефа Зварич, Марія Федорусь, Ядвіга Салдан
Художнє редагування і макетування – Ірина Чмига, Роман Яців
Комп’ютерна верстка – Ірина Чмига
Англійський переклад — Олег Кошовий